

ЦАГИЙН ХҮРДНИЙ ХОТ МАНДАЛЫН ТАЙЛБАР

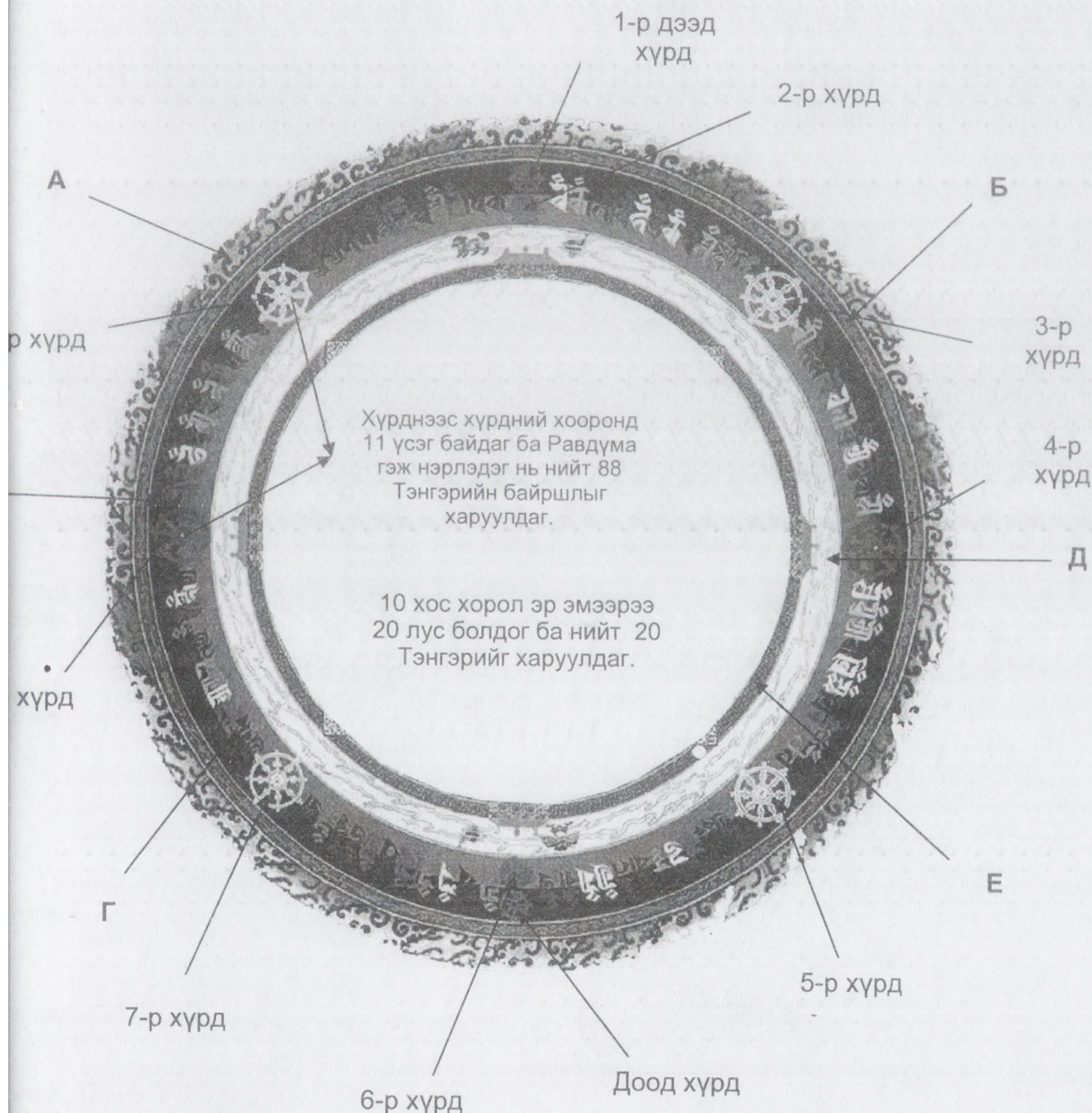
Гавж Ц.Отгонбаяр

Монгол Улсын Их Сургууль, Нийгмийн шинжлэх ухааны сургууль, Шашин судлалын тэнхимийн докторант

Өгүүллийн товч утга: Бурхан багшийн дандарын ёсны дээд дамжлага болох цагийн хүрдний өнгөт элсэн хот мандалыг хүрээний, лагшингийн буюу биеийн, зарлигийн буюу хэлний, тааллын буюу сэтэглийн, их амгалангийн, билиг билгүүний гэж 6-н хэсэгт хуваадаг.

Түлхүүр үг: Цагийн хурдний номлол, хот мандал, Калачакра, Дүйнхор, лагшин, зарлиг, таалал, тэнгэр лус, хорол.

1. Лагшингийн хот мандал

Намжир дацангийн 1990 онд Америкийн New York хотын үндэсний музейд зориулан бүтээсэн цагийн хүрдний номлолын өнгөт элсэн хот мандалын фото зургаас буулган авсан. Нийт гадна талын 6 хүрээнд 108 тэнгэр оршдог болой.

А. Огторгуйн хүрээ

Б. Бат бэх төмөр хүрээ

В. Хийн хүрээ хар хөх өнгөтэй

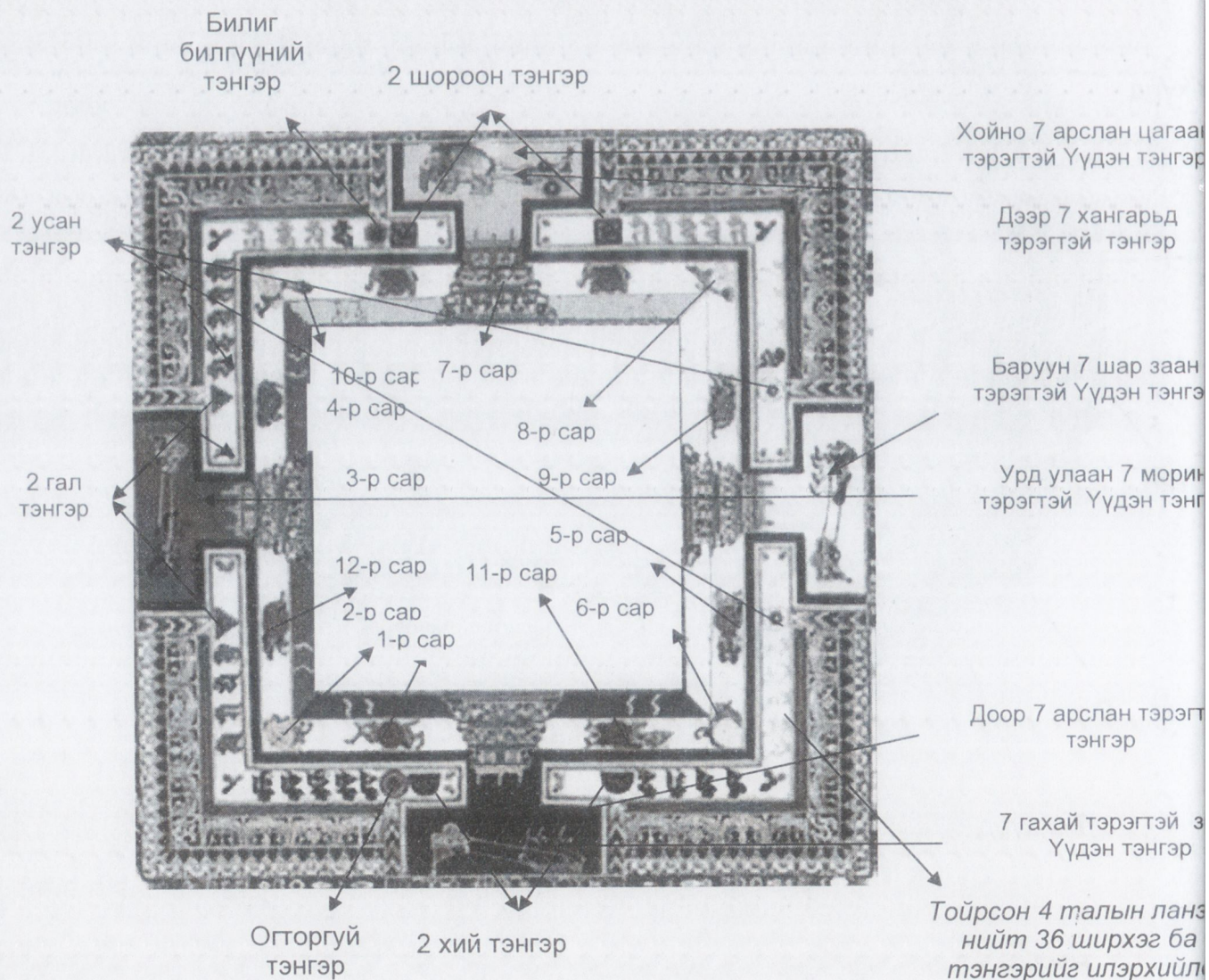
Г. Галан хүрээ улаан өнгөтэй

Д. Усан хүрээ цагаан өнгөтэй

Е. Шороон хүрээ шар өнгөтэй

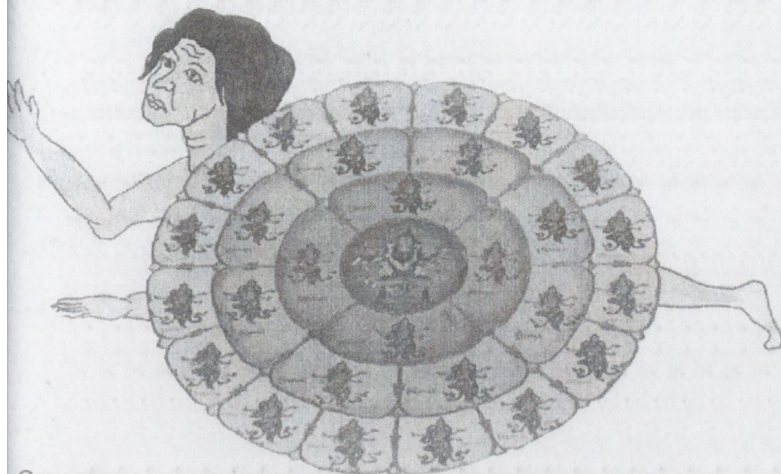
Зургаан давхар хүрээний хот мандал байдаг. Хий, гал хоёр хүрээн дээр 8 хорол, дээр доор тус бүр нэг хорол нийлээд 10-н хорол эр эмээр тэгш орши байрлаад 20-н тэнгэрийг илэрхийлдэг. Мөн хоролын завсар 11 ланз самгард үсэг хэсэг хүрээлэн байрладаг нь 88 тэнгэрийг билэгддэг. Нийт 108 тэнгэр байдаг нь орчлонгийн тогтоцод хамгийн түрүүн химийн болон физикийн урвал үзэгдэлээс хөдөлгөөнд ордог хамгийн гадна талын хүрээ хот мандал болой.

2. Лагшингийн хот мандал

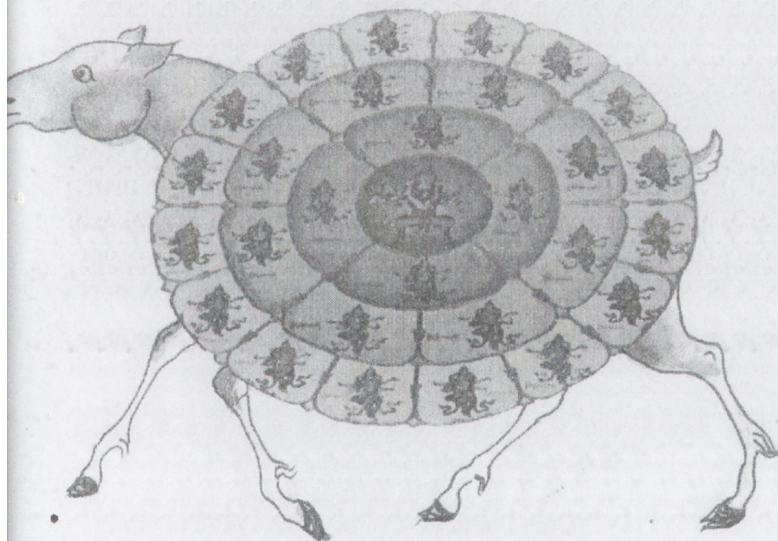
Лагшингийн хот мандал дотор орших 12 амьтны
бэлгэдэлийг тайлбарлаваас

1-р сар

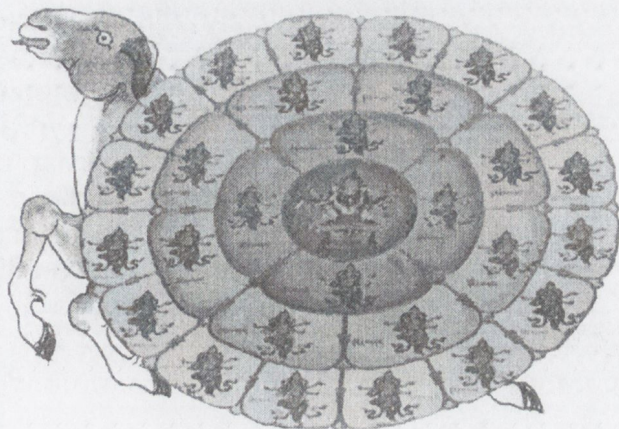
Лагшингийн хот мандалын зүүн талд байрлах ба догшин мангасын унаа бэрд нэг дүгээр сар буюу наг сарыг төлөөлж 30 хоногтой, хоног даасан 30 Бурхантай.

2-р сар

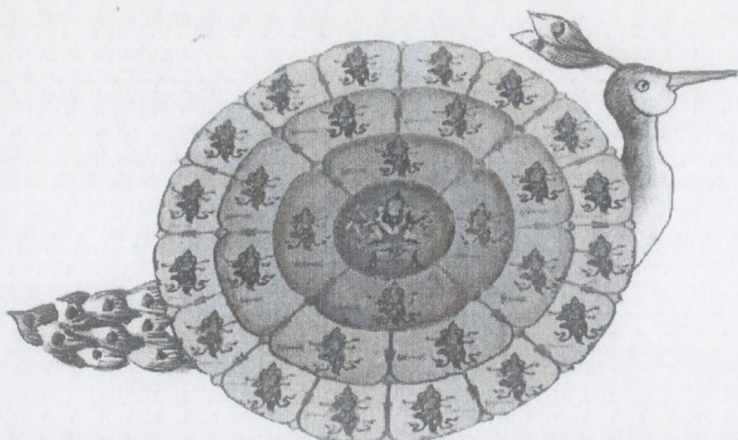
Лагшингийн хот мандалын зүүн өмнө талд байрлах ба салхины тэнгэрийн унаа болох гөрөөс нь хоёрдугаар сар буюу саг сарыг төлөөлж 30 хоногтой, хоног даасан 30 Бурхантай.

3-р сар

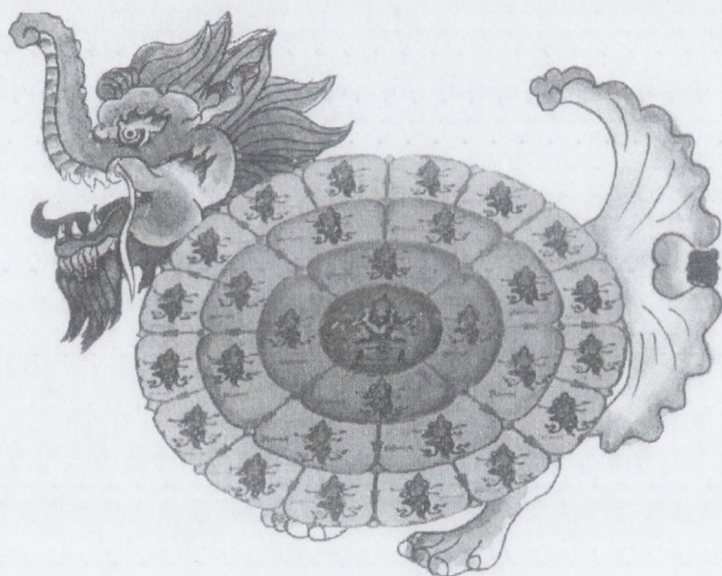
Лагшингийн хот мандалын урд талд талд байрлах ба гал тэнгэрийн унаа болох хонь нь гуравдугаар сар буюу нойн сарыг төлөөлж 30 хоногтой, хоног даасан 30 Бурхантай.

4-р сар

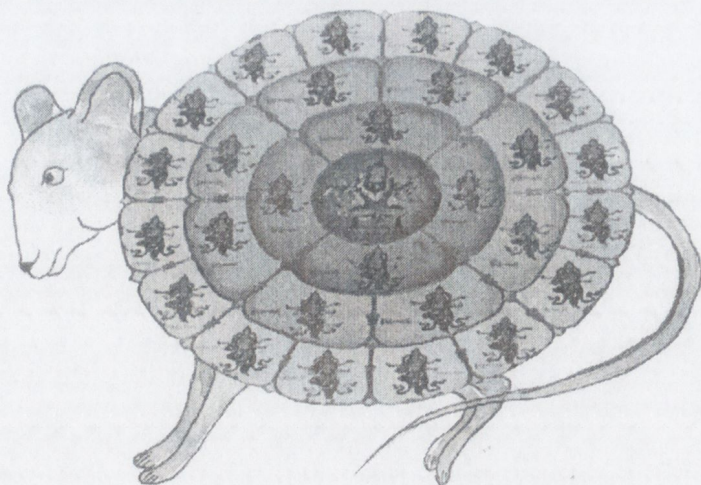
Лагшингийн хот
мандалын баруун урд
талд байрлах ба 6
толгойтой тэнгэрийн
унаа болох тогос нь
дөрөвдүгээр сар буюу
чудо сарыг төлөөлж 30
хоногтой, хоног даасан
30 Бурхантай.

5-р сар

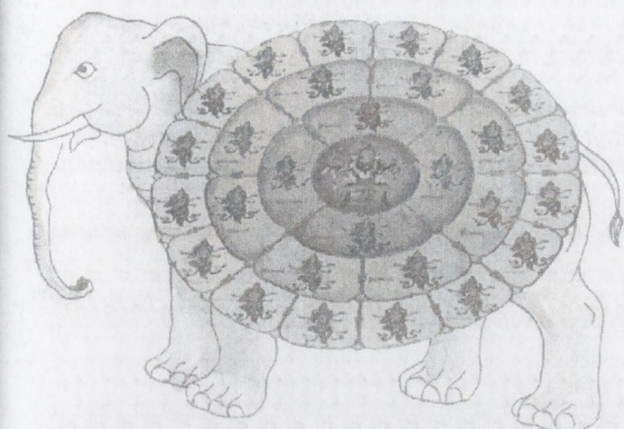
Лагшингийн хот
мандалын хойд талд
байрлах ба усан
тэнгэрийн унаа болох
матар нь тавдугаар
сар буюу дошин
сарыг төлөөлж 30
хоногтой, хоног
даасан 30 Бурхантай.

6-р сар

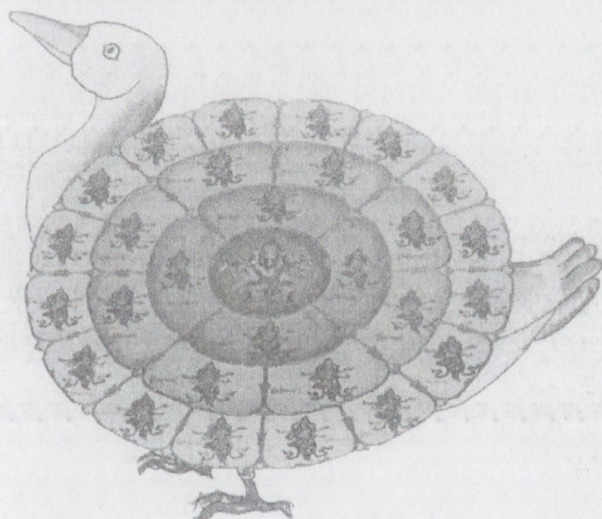
Лагшингийн хот
мандалын зүүн хойд
зүгт байрлах ба
Цогдог тэнгэрийн
унаа болох хулгана
нь зуравдугаар сар
буюу түмдс сарыг
төлөөлж 30 хоногтой
хоног даасан 30
Бурхантай.

7-р сар

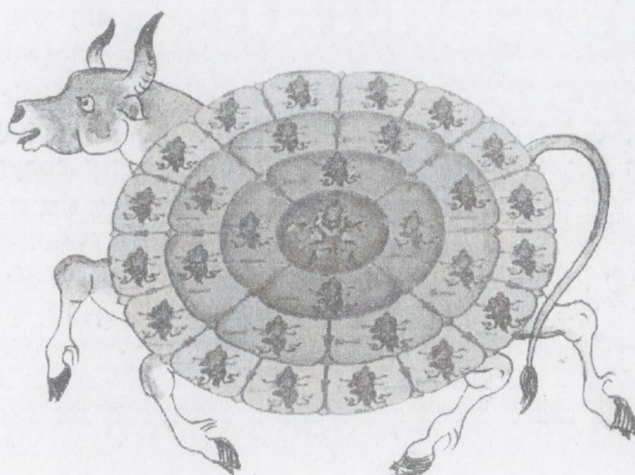
Лагшингийн хот
мандалын баруун талд
байрлах ба Жажин
тэнгэрийн унаа болох
эр заан нь долдугаар
сар буюу тагар сарыг
төлөөлж 30 хоногтой,
хоног даасан 30
Бурхантай.

8-р сар

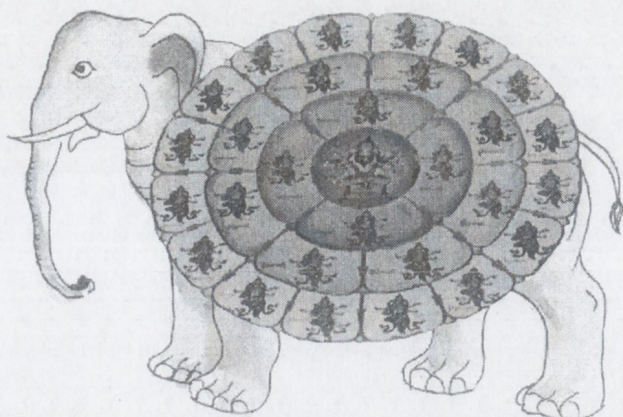
Лагшингийн хот
мандалын баруун хойд
зүгт байрлах ба Цамба
тэнгэрийн унаа болох
галуу нь наймдугаар
сар буюу мэндү сарыг
төлөөлж 30 хоногтой,
хоног даасан 30
Бурхантай.

• 9-р сар

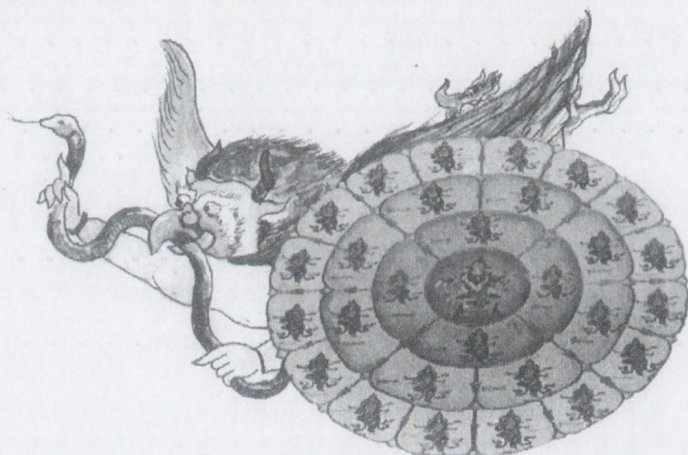
Лагшингийн хот
мандалын
Жанхарын хойд
талд байрлах ба
Ванчиг тэнгэрийн
унаа болох үхэр нь
есдүгээр сар буюу
гоо сарыг төлөөлж
30 хоногтой, хоног
даасан 30
Бурхантай.

10-р сар

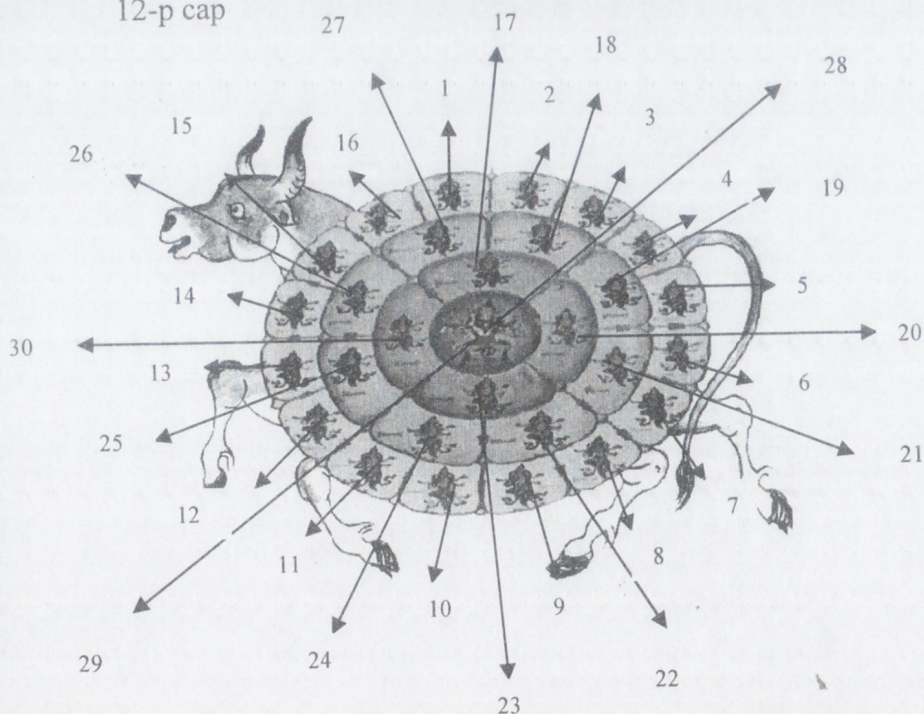
Лагшингийн хот
мандалын зүүн талд
байрлах ба Норжин
тэнгэрийн унаа болох
эм заан нь аравдугаар
сар буюу жал сарыг
төлөөлж 30 хоногтой,
хоног даасан 30
Бурхантай.

11-р сар

Лагшингийн хот мандалын
зүүн талд байрлах ба Бишнү
тэнгэрийн унаа болох гарьд
нь арваннэгдүгээр сар буюу
чү сарыг төлөөлж 30
хоногтой, хоног даасан 30
Бурхантай.

12-р сар

Лагшингийн хот
мандалын зүүн урд
байрлах ба Ямаа
тэнгэрийн унаа болох
үнээ нь арванхоёрдугаар
сар буюу о сарыг
төлөөлж 30 хоногтой,
хоног даасан 30
Бурхантай.

Лагшингийн хот мандал

Тойрсон 12 амьтан 12 сарыг цогнож түүн дээр байрлах 30 бурхан сарын 30 хоногийг билэгдэж нийт 360 тэнгэр болдог.

4 үүдэн дээр байрлах 7 гахай, 7 морь, 7 заан, 7 арслан дээрх 7 хангарьд, доорх 7 арслан тэгнүүдтэй эр эм тэнгэр хосоор 12 тэнгэр болдог.

Хаалганууд дээр байрлах 2 хий, 2 ус, 2 шороо, 2 гал, огторгуй билиг билгүүний тэнгэрүүд хосоороо 20 тэнгэр болдог.

4 талын 9 ланз үсэг нийлээд 36 тэнгэр болдог.

Иймээс лагшингийн хот мандал нь нийт 416 тэнгэртэй бөгөөд түүнийгээ Лүйдан, Равдүма, Чидодмой гэж нэрлэдэг.

Түүний дотор лагшингийн хот мандал дөрвөлжин 4-н хаалгатай ба зүүн хаалгийг 7-н гахай тэрэгтэй тэнгэр, урд улаан 7-н морин тэрэгтэй тэнгэр, хойно 7-н арслан цагаан тэрэгтэй тэнгэр, баруун 7-н шар заан тэрэгтэй тэнгэр, дээр 7-н хангарьд тэрэгтэй тэнгэр, доор 7-н арслан тэрэгтэй тэнгэр эр эмээр хослон нийт 12 тэнгэр үүд сахидаг. Ханан дотор тал талын ес есөн үсэг бүхий 36 тэнгэр хий, ус, шороо, галын хос, намхай билгүүний дангаараа 10-н тэнгэр эр эмээрээ хослоод 20-н тэнгэр болдог ба эдгээр нь лагшингийн гадна тэнгэр нийт 56 тэнгэр буй. Лагшингийн дотор тэнгэрт 12 амьтан түүн дээр 30, 30-н тэнгэр байрлаж нийт 360 тэнгэр нэг жилийг билигддэг.

Цагийн хүрдний номлолын 12 сар болон Түвдийн 12 сарын дэс дараалал ялгаатай болохыг харьцуулсан харьцуулалт.

Түвдийн 12 сар

1. чи сар
2. о сар
3. навга сар
4. саг сар
5. нойн сар
6. чүдо сар
7. түшүн сар
8. түмдой сар
9. тагар сар
10. миндүгсар
11. го сар
12. жал сар

Дүйнхорын сар

1. навга сар
2. саг сар
3. нойн сар
4. чүдо сар
5. түшин сар
6. тагар сар
7. тагар сар
8. миндүг сар
9. го сар
10. жал сар
11. чү сар
12. о сар

Дээрхи харьцуулалт зөрүүтэй байгаа нь Дүйнхор нагва сараас эхэлдэг ба хаврын адаг сарын шинийн 15-нд бурхан багш цагийн хүрдний номоо айлдсантай холбоотойгоор ийм зөрүүтэй байгаа гэдэг. Түүнчилэн 12 амьтныг унасан эзэд нь таван махбодийн шинжтэй учир хүмүүс өөрийнхөө биед харьцуулан энэ сар гал махбодтой дараа усан махбодтой гэх мэт жил, сар, өдөр цагийн махбодийн зурлага үүнээс үүдэн гардаг билээ.

Лагшингийн хот мандал нийт 416 тэнгэртэй.

Abstract: In the buddha's hi level tradition of Tantra Kalachakra dibides up to sex section such us sund Mandala outside, circle of body, speech, mind, big heaving cense of wisdom.

Ном зүй: Төвд лам нарын бүтээл

1. Буддон Рэнчиндүв “Дүйнхор цойнжун”, “Дэлчин чандэл”, “Галбон”
2. Богд лам Зонхова Лувсандагва “Жорва янлуг дүг”
3. Жалцавжи “Дүйнхорын рэмний намшиг”
4. Хайдавжий “Дүйнхор жалчог”
5. Банчин Богд “Дүйнхор дэлчин яннэн”
6. Титэ жамъян Түвдэннямаа “Нямбадүвцэл”
7. Галсан Жамц Далай лам “Дүйнхордэг”
8. Хайдав Норсон Жамц “Дэлчин дэмэд одын жан”

Монгол лам нар

1. Заваа лам Лувсандаян “Дүйнхор салам”
2. Зая Лувсанпрэнлэй “Нямбадүвцэл”
3. Дамба аграмба “Шамбалд зорчих замыг гийгүүлэгч болор шат ”
4. Бэзэгийн лам Агваандамдинсүрэн “Шамбалын орныг байгуулах утга”, “Номын хаадад тахил өргөх дөт зам”
5. Угалзын лам Лувсанжамц “Дүйнхорын гор”

Гадаад эрдэмтэд

1. ОХУ Н.К. Ригрих “Шамбалд хүрэх зам”
2. АНУ А. Берзин “Дүйнхорын ван хүртэх”

Гадаад хэл дээр

Taking the Kalachakra Initiation. Цагийн хүрдний номлолын гарал үүслийн тухай өгүүлэх нь. Зохиогч Александр Берзин "Швейцарийн цагаан арслан" хэмээх бүлгэмээс 1997 онд хэвлэн гаргасан.

The Mandala, Sacred Circle in Tibetan Buddhism. Түвдийн Буддын шашин дах “Хот Мандалын ариун дагшин оршихуй” Зохиогч Мартин Браун. 1992 онд Димонт герман хэл дээр гаргасан. Дараа нь хэд хэдэн хэл дээр орчуулагдаж гаргасан.

The Way to Shambala. Шамбалд хүрэх зам. Зохиогч Рерих. ОХУ . Эрик Верман Англи хэл дээр хэвлэсэн.

Kalachakra. Цагийн хүрдний номлол Дээрхийн гэгээнтэн XIV далай лам Данзанжамцын Намжил дацангаас 1999 эрхлэн хэвлүүлсэн.

The Wheel of Time, the Kalachakra in context. Цагийн хүрдний номлолын агууллага. Гэвш Лхүндэв сопа.

The Wheel of Time Sand Mandala. Цагийн хүрдний номлол дах Элсэн хот мандал. Барру Браунт хэвлэсэн.

Kalachakra, A visual celebration of the Wheel of Time. Цагийн хүрдний ёслолын зорилго. Зохиогч Аллон Кинг

Myriad Worlds; Хэмжээлшгүй орчлон. Зохиогч Жамгун Контрул ренбучи

Learning from the Dalai Lama : Далай ламын сургаал. Цагийн хүрдний нууцын тухай. 1995 он.